

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused 2020. aastaks” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määruse „Põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused 2020. aastaks” eelnõu on välja töötatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse (edaspidi *TPSKS*) § 106² lõike 6 alusel.

Määrusega kehtestatakse sordilehte võetud põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused 2020. aastaks statistiliste andmete alusel, lähtudes *TPSKSi* § 106² lõigetes 2–5 sätestatud nõuetest, sealhulgas põllumajandusmaa hektari kohta arvestatud keskmisest külvinormist.

Põllukultuuride hulka kuuluvad peet ja seemnekartul ning teravilja-, sööda-, õli- ja kiukultuurid. Turustamiseks lubatud koguste arvutamise aluseks on *TPSKSi* § 106² lõigetes 2–4 sätestatud nõuded. Kogused kehtestatakse igaks kalendriaastaks, arvestades turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul päritolupiirkonnas (Eestis) külvatud sama taimeliigi seemne või seemnekartuli kogust.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Vahur Mõttus (625 6138, vahur.mottus@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283, mari-liis.kivipold@agri.ee) ning keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse sordilehte võetud põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused 2020. aastal.

Eelnõu § 2 lõikes 1 kehtestatakse kooskõlas volitusnormiga geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused taimeliikide kaupa 2020. aasta kohta statistiliste andmete alusel, lähtudes *TPSKSi* § 106² lõikes 4 sätestatud nõuetest, sealhulgas põllumajandusmaa hektari kohta arvestatud keskmisest külvinormist.

TPSKSi § 106² lõike 4 kohaselt ei tohi geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi kalendriaasta jooksul turustamiseks lubatud seemne või seemnekartuli kogus taimeliigi kohta ületada 10% ühe kalendriaasta jooksul külvatava sama liigi seemne kogusest või 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem.

Sättes nimetatud taimeliikide kohta geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli kogused on välja arvatud, lähtudes kalendriaasta jooksul külvatava sama liigi seemne kogusest, sest taimeliigiti ületavad need kogused 100 hektari külvamiseks ettenähtud kogust. Kalendriaasta jooksul külvatava sama liigi seemne kogusest on lähtutud selleks, et lubada turustada suurimat päritolupiirkonna kohta lubatud geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud taimeliigi seemne ja seemnekartuli kogust.

Statistikaameti 2019. aasta põllukultuuride külvipindade kohta olemasolevate andmete kohaselt on põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused järgmised: harilik kaer (*Avena sativa* L.) 596 416 kilogrammi, harilik nisu (*Triticum aestivum* L. emend. Fiori et Paol.) 3 757 838 kilogrammi, harilik oder (*Hordeum vulgare* L.) 2 468 200 kilogrammi, raps (*Brassica napus* L. (partim)) 72 351 kilogrammi, harilik rukis (*Secale cereale* L.) 495 028 kilogrammi ning seemnekartul (*Solanum tuberosum* L.) 1 334 250 kilogrammi või 6 671 250 meristeemtaime. Üks meristeemtaim on eelnõu kohaselt võrdne 0,2 kilogrammi geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud seemnekartuliga.

Alljärgnevas tabelis on toodud eelnõus sätestatud koguste arvutamisel aluseks võetud turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul päritolupiirkonnas ehk 2019. aastal Eestis külvatud sama taimeliigi seemne või seemnekartuli kogused 2019. aasta põllukultuuride külvipindade kohta Statistikaameti olemasolevate andmete kohaselt.

				Geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide lubatud seemnekasutus 2020. aastal				
	Külvinorm kg/ha	Külvipind 2019 ha	Seemne kasutus 2019 kg	Liigiti 10 % kg	Liigiti ha	Sorditi 0,3% kg	Sorditi 0,5% kg	Sorditi ha
Kaer	160	37 276	5 964 160	596 416	3728		29 821	186
Oder	200	123 410	24 682 000	2 468 200	12 341	74 046		370
Rukis	170	28 884	4 910 280	491 028	2888		24 551	144
Nisu	225	167 015	37 578 375	3 757 838	16 702	112 735		501
Raps	10	72 351	723 510	72 351	7235	2171		217
Kartul	2500	5337	13 342 500	1 334 250	534	40 028		16

Eestis 2019. aastal külvatud ja määruses nimetamata taimeliigi geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne kogused ei ole märkimisväärsed.

Eelnõu § 2 lõikes 2 kehtestatakse kooskõlas volitusnormiga geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused taimeliikide ühe sordi kaupa 2020. aasta kohta statistiliste andmete alusel, lähtudes TPSKSi § 106² lõigetes 2 ja 3 sätestatud nõuetest, sealhulgas põllumajandusmaa hektari kohta arvestatud keskmisest külvinormist.

TPSKSi § 106² lõigete 2 ja 3 kohaselt ei tohi geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud teravilja-, sööda-, õli- ja kiukultuuri sordi seemne ning peedi seemne kogus ühe sordi seemne turustamise korral ületada 0,3% ning põldherne, hariliku nisu, hariliku odra, maisi, kartuli, rapsi, päevalille ja seemnekartuli kogus ühe sordi seemne turustamise korral ületada 0,5% turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul Eestis külvatud sama taimeliigi seemne või seemnekartuli kogusest või 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem.

Sättes nimetatud geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud seemne ja seemnekartuli kogused ühe sordi kohta on välja arvatud, lähtudes kalendriaasta jooksul külvatava sama liigi seemne kogusest, sest need kogused ületavad 100 hektari külvamiseks ettenähtud kogust. Kalendriaasta jooksul külvatava sama liigi seemne kogusest on lähtutud selleks, et lubada turustada suurimat päritolupiirkonna kohta lubatud geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud ühe sordi seemne ja seemnekartuli kogust.

Statistikaameti 2019. aasta põllukultuuride külvipindade kohta olemasolevate andmete kohaselt on geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud põllukultuuride puhul ühe sordi seemne ja seemnekartuli turustamiseks lubatud kogused järgmised: harilik kaer (*Avena sativa* L.) 29 821 kilogrammi, harilik nisu (*Triticum aestivum* L. emend. Fiori et Paol.) 112 735 kilogrammi, harilik oder (*Hordeum vulgare* L.) 74 046 kilogrammi, raps (*Brassica napus* L. (partim)) 2171 kilogrammi, harilik rukis (*Secale cereale* L.) 24 551 kilogrammi ning seemnekartul (*Solanum tuberosum* L.) 250 000 kilogrammi või 1 250 000 meristeemtaime. Hariliku rukki ja kartuli puhul on ühe sordi seemne turustamiseks lubatud koguse arvutamise aluseks 100 hektari külvamiseks ettenähtud kogus, kuna statistikaandmete kohaselt oli nende põllukultuuride seemne kogus ühe sordi kohta väiksem kui 100 hektari külvamiseks ettenähtud kogus.

Eelnõu § 2 lõikega 3 kehtestatakse lõikes 1 nimetatata liikide geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustamiseks lubatud kogused. Määruse eelnõus nimetatata taimeliikide puhul on 2020. aastal lubatud nende geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemet turustada taimeliikide kaupa koguses, mis ei ületa 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust.

Nimetatud kogus on kooskõlas TPSKSi § 106² lõigetes 2–4 sätestatud nõuetega. TPSKSi § 106² lõikes 2 sätestatakse, et kalendriaasta jooksul turustamiseks lubatud geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud teravilja-, sööda-, õli- ja kiukultuuri sordi seemne ning peedi seemne kogus ei tohi ületada 0,5% turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul päritolupiirkonnas külvatud sama taimeliigi seemne kogusest või 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem.

TPSKSi § 106² lõikes 3 sätestatakse, et selliste taimeliikide puhul nagu põldhernes, harilik nisu, harilik oder, mais, kartul, raps ja päevalill ei tohi kalendriaasta jooksul turustamiseks lubatud geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne või seemnekartuli kogus ületada 0,3% turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul päritolupiirkonnas külvatud sama taimeliigi seemne või seemnekartuli kogusest või 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem.

TPSKSi § 106² lõikes 4 sätestatakse, et lõigetes 2 ja 3 sätestatud taimeliigi kalendriaasta jooksul turustamiseks lubatud seemne või seemnekartuli kogus taimeliigi kohta ei tohi ületada 10% turustamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta jooksul päritolupiirkonnas külvatud sama taimeliigi seemne või seemnekartuli kogusest või 100 hektari külvamiseks vajalikku kogust, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem.

Kuna Eestis 2019. aastal külvatud ja määruuses nimetatata taimeliigi geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne kogused ei ole märkimisväärsed, siis on lubatud turustatava seemne koguseks kehtestatud suurem ehk 100 hektari külvamiseks vajalik seemne kogus. Konkreetse taimeliigi seemne koguse kindlakstegemisel saab lähtuda arvestatud keskmisest külvinormist.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse määruse jõustumise kuupäev, mis on 1. jaanuar 2020. aastal, kuna turustamiseks lubatud kogused kehtestatakse kalendriaasta kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab komisjoni direktiivi 2008/62/EÜ, millega sätestatakse teatavad erandid kohalike ja piirkondlike oludega kohanenud ja geneetilisest erosioonist ohustatud põllukultuuride rahvaselektsioonisortide ja sortide heakskiitmiseks ning kõnealuste rahvaselektsioonisortide ja sortide seemnete ning seemnekartuli turustamiseks (ELT L 162, 21.06.2008, lk 13–19), nõuetele.

4. Määruse mõjud

Määrus mõjutab otseselt geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustajaid. Geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustamiseks lubatud kogused 2020. aastal on seotud Eestis 2019. aasta põllukultuuride külvipindade statistiliste andmetega. Lisatud analüüsitabelis kajastuvad geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustajate jaoks toimuvad muudatused turustamiskogustes võrreldes eelmise aastaga.

	Külvipind 2018 ha	Külvipind 2019 ha	Külvipind 2019 ha	2019 liigiti 10 % kg	2020 liigiti 10 % kg	2020 muutus liigiti kg	2019 sorditi kg	2020 sorditi kg	2020 muutus sorditi kg
Kaer	39 779	37 276	-2503	636 464	596 416	-40 048	31 823	29 821	-2002
Oder	130 740	123 410	-7330	2 614 800	2 468 200	-146 600	78 444	74 046	-4 398
Rukis	10 832	28 884	18 052	184 144	491 028	306 884	9 207	24 551	15344
Nisu	154 500	167 015	12 515	3 476 250	3 757 838	281 588	104 288	112 735	8447
Raps	72 730	72 351	-379	72 730	72 351	-379	2182	2171	-11
Kartul	5206	5337	131	1 301 500	1 334 250	32 750	39 045	40 028	983

Analüüsitabelist nähtub, et 2020. aastal geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustamiseks lubatud kogused liigiti vähenevad kaera puhul 40 048 kilogrammi, odra puhul 146 600 kilogrammi ja rapsi puhul 379 kilogrammi. Samas suureneb kogus rukki puhul 306 884 kilogrammi, nisu puhul 281 588 kilogrammi ja kartuli puhul 32 750 kilogrammi. Muudatused on tingitud Eestis 2019. aastal toimunud põllukultuuride külvipindade muutusest võrreldes 2018. aastaga.

Nimetatud piirmäärade muudatustega ei kaasne 2020. aastal negatiivset mõju geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustajatele, sest kehtestatud kogused on suuremad kui turustamisvajadus, arvestades praegust ja võimalikku turustajate hulka.

Määruse mõjude hindamisse ei ole kaasatud turustajaid, keda kehtestatud kogused mõjutavad, sest koguste muutus ja mõju turustajatele on väike.

2020. aastal võib Eestis olla kaks võimalikku geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemne turustajat. Geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide kasvatamise suurenemise või vähenemisega kaasnev keskkonnamõju võib olla keskmine, mis võib suurenemise korral positiivselt ja vähenemise korral negatiivselt mõjutada bioloogilise mitmekesisuse säilimist ning liikide ja sortide geneetilise ressursi säilimist.

Sotsiaalmõju on kaudne ja positiivne, mis võib väljenduda paljude nende inimeste rahulolu tõususes, kes eelistavad kasvatada ja kasutada toiduks vanu häid põllukultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sorte. Määruse mõju on väike ja kaudne tasuvuse, majanduse, regionaalarengu ja sisejulgeoleku puhul.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamise ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest, samuti ei kaasne määruse rakendamise tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2020. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu väljatöötamisse ei ole kaasatud huvirühmi ja eelnõu ei esitata avalikule konsultatsioonile. Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Põllumajandusametile, kes ei esitanud eelnõu sisu kohta tähelepanekuid.

Määruse eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile.